

**Letno poročilo o izvajanju
REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA
REGIJE JUGOVZHODNA SLOVENIJA
ZA OBDOBJE 2021-2027
v letu 2023**

Novo mesto, marec 2024

KAZALO

KRATICE	2
1. UVOD	3
1.1 PRAVNE PODLAGE	3
1.2 POVZETEK REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA 2021-2027.....	3
1.2.1 Strateški razvojni cilji in prioritete regije.....	5
1.2.2 Vizija razvoja	5
1.2.3 Razvojne regijske prioritete.....	5
1.2.4 Razvojna specializacija regije.....	8
1.2.5 Finančni okvir evidentiranih regijskih projektov v RRP 2021-2027 v regiji JV Slovenija .	9
2. KRATEK PRIKAZ SPREMEMB, KI SO POMEMBNE ZA IZVAJANJE RRP, TER NJIHOV VPLIV NA DOSEGANJE CILJEV RRP V LETU 2023.....	10
3. NAPREDEK PRI DOSEGANJU KVANTIFICIRANIH CILJEV Z UPORABO FIZIČNIH IN FINANČNIH KAZALNIKOV	10
4. DOSEŽENI UČINKI PO IZVEDBI POSAMEZNIH UKREPOV IN PROJEKTOV V LETU 2023	11
5. POVZETEK POMEMBNIH TEŽAV PRI IZVAJANJU RRP IN SPREJETI UKREPI ZA NJIHOVO ODPRAVO	11

KRATICE

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
BDP	bruto domači proizvod
DRR	dogovor za razvoj regije
EU	Evropska Unija
MKRR	Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj
RRP	regionalni razvojni program
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

1. UVOD

Regionalni razvojni program za obdobje 2021-2027 v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija je temeljni strateški in programski dokument na regionalni ravni, s katerim so usklajeni razvojni cilji v regiji ter določeni instrumenti in ocenjeni viri za njihovo uresničevanje v programskem obdobju 2021-2027. Regionalni razvojni program regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021-2027 je bil sprejet na 4. redni seji Razvojnega sveta regije JV Slovenija, dne 16. 6. 2022 in potrjen na 47. redni seji Sveta regije JV Slovenija, dne 16. 6. 2022.

Dogovor za razvoj regije je eden ključnih instrumentov regionalne politike, s katerim se uresničuje regionalni razvojni program. Namen dogovora za razvoj regije je povezovanje s sektorskimi politikami in proračuni občin ter predstavlja dvostranski izvedbeni akt, s katerim se uresničuje regionalni razvojni program, tako da se določijo ključni regijski, medregijski in sektorski projekti za premagovanje razvojnih ovir in doseganje razvojne specializacije regije ter viri financiranja.

Za spremljanje izvajanja regionalnega razvojnega programa je odgovoren razvojni svet regije, ki sprejme letno poročilo o izvajanju regionalnega razvojnega programa, ki ga pripravi regionalna razvojna agencija.

Razvojni center Novo mesto, ki opravlja naloge regionalne razvojne agencije v regiji JV Slovenija, je pripravil letno poročilo o izvajanju Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2021-2027 v razvojni regiji Jugovzhodna Slovenija v letu 2023. Letno poročilo je izdelano skladno s predpisano vsebino iz Uredbe o regionalnih razvojnih programih (Uradni list RS, št. 69/12 in 78/15). Leto 2023 je prvo leto izvajanja RRP v programskem obdobju 2021-2027.

1.1 PRAVNE PODLAGE

- Zakon spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 20/11, 57/12, 46/16 in 18/23 – ZDU-10);
- Uredba o regionalnih razvojnih programih (Uradni list RS, št. 69/12 in 78/15);
- Uredba o izvajanju ukrepov endogene regionalne politike (Uradni list RS, št. 16/13, 78/15, 46/19 in 63/23);
- Uredba o izvajanju uredb (EU) in (Euratom) na področju izvajanja evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 za cilj naložbe za rast in delovna mesta (Uradni list RS, št. 21/2023);
- Sprejet Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji, december 2022 (Različica 4.2.2).

1.2 POVZETEK REGIONALNEGA RAZVOJNEGA PROGRAMA 2021-2027

Regionalni razvojni program regije JV Slovenija za obdobje 2021-2027 je temeljni strateški razvojni dokument, ki opredeljuje prioritete na gospodarskem, socialnem, izobraževalnem, prostorskem, javnozdravstvenem, okoljskem in kulturnem področju regije. Na podlagi ocene stanja opredeljuje razvojne prednosti regije, razvojno vizijo in strateške cilje, razvojne prioritete ter finančni okvir za izvedbo programa.

Jugovzhodna regija je po površini največja slovenska regija, ki geografsko povezuje tri območja: Dolenjsko, Belo krajino in kočevsko-ribniško območje.

V regijo Jugovzhodna Slovenija je povezanih 21 občin.

V Jugovzhodni regiji, z izjemo širšega mestnega območja Novega mesta in nekaterih drugih urbanih naselij, prevladuje pretežno gozdno podeželje. Tradicionalno je regija prepoznana kot izrazito uspešna gospodarska in izvozno naravnana regija, zaznamujejo pa jo naravni potenciali in ohranjena kulturna krajina (les, kmetijska zemljišča, vode) na eni strani ter odmaknjena in obmejna lega pretežnega dela regije na drugi. Industrija iz delovno intenzivne uspešno prehaja v tehnološko zahtevnejše in inovativno gospodarstvo, ki ponuja priložnosti za razvoj podjetništva, turizma in visoko razvitih storitev.

Regija Jugovzhodna Slovenija v številkah:

POVRŠINA	Leto 2021	Leto 2022	Leto 2023*
Površina km ²	2.675	2.675	2.675
PREBIVALSTVO			
Število prebivalcev	145.879 (2021H2)	146.429 (2022H2)	147.406 (2023H2)
Gostota naseljenosti na km ²	54,5 (2021H2)	54,7 (2022H2)	55,1 (2023H2)
Povprečna starost prebivalcev	43,0 (2021H2)	43,0 (2022H2)	43,2 (2023H2)
Naravni prirast	-65	-112	/
Skupni prirast	303	799	/
Indeks staranja (razmerje med številom oseb, starih 65 let ali več, in številom oseb, mlajših od 15 let)	120,2 (2021H2) (v regiji je bilo na 100 oseb, mlajših od 15 let, 120 oseb, starih najmanj 65 let)	122,0 (2022H2) (v regiji je bilo na 100 oseb, mlajših od 15 let, 122 oseb, starih najmanj 65 let)	125,3 (2023H2) (v regiji je bilo na 100 oseb, mlajših od 15 let, 125 oseb, starih najmanj 65 let)
IZOBRAŽEVANJE			
Število otrok v vrtcih	6.604 (šolsko leto 2021/2022)	6.642 (šolsko leto 2022/2023)	/
Vključenost otrok v vrtce (% med vsemi otroki, starimi 1-5 let)	79,3 (šolsko leto 2021/2022)	79,6 (šolsko leto 2022/2023)	/
Število učencev v osnovnih šolah	14.409 (šolsko leto 2021/2022)	14.622 (šolsko leto 2022/2023)	/
Število dijakov	5.113 (šolsko leto 2021/2022)	5.230 (šolsko leto 2022/2023)	/
Število študentov	5.309 (šolsko leto 2021/2022)	5.112 (šolsko leto 2022/2023)	/
TRG DELA			
Število delovno aktivnih prebivalcev	57.960 (2021M12)	58.274 (2022M12)	58.229 (2023M12)
Število zaposlenih oseb	51.868 (2021M12)	52.012 (2022M12)	51.912 (2023M12)
Število samozaposlenih oseb	6.092 (2021M12)	6.262 (2022M12)	6.316 (2023M12)
Povprečna mesečna bruto plača na zaposleno osebo (EUR)	1.981,44	2.029,50	2.262,08
Število registriranih brezposelnih oseb	4.468 (dec. 2021)	3.912 (dec. 2022)	3.703 (dec. 2023)
Stopnja registrirane brezposelnosti	6,4 (dec. 2021)	5,6 (dec. 2022)	5,3 (dec. 2023)
GOSPODARSTVO			
Število podjetij	11.203	11.728	/
Izvoz blaga (1.000 EUR)	4.256.669	4.423.357	/
Uvoz blaga (1.000 EUR)	2.465.899	2.472.898	/
Investicije v osnovna sredstva (1000 EUR)	346.688	423.868	/
Regionalni bruto domači proizvod (mio EUR)	3.490 (7 % BDP-ja Slovenije)	3.709	/
BDP na prebivalca (EUR)	23.914	25.323	/
Neto dodana vrednost na zaposlenega (EUR)	61.544	67.973	/
KMETIJSTVO			
Število kmetijskih gospodarstev	7.332 (leto 2020)	ni podatka	/
Kmetijska zemljišča v uporabi (ha)	48.232 (leto 2020)	ni podatka	/
TURIZEM			
Število prihodov turistov	136.769 (leto 2021)	152.901 (leto 2022)	148.458 (leto 2023)
Število prenočitev turistov	432.974 (leto 2021)	454.693 (leto 2022)	434.520 (leto 2023)
OKOLJE			
Količina zbranih komunalnih odpadkov (t)	44.416	42.547	/
Tekoči izdatki za varstvo okolja (1.000 EUR)	38.310	41.618	/
Investicije za varstvo okolja (1.000 EUR)	17.370	19.186	/
DRUGO			
Število stanovanj	58.125	ni podatka	/
Število osebnih avtomobilov (na 1.000 prebivalcev)	580	588	/
Povprečna starost osebnih avtomobilov (leta)	10,7	11,0	/

Opomba: * za leto 2023 večina podatkov za raven regije še ni na voljo.

Vir: SURS, AJPES, ZRSZ

1.2.1 Strateški razvojni cilji in prioritete regije

- **KONKURENČNO GOSPODARSTVO** in hitrejša gospodarska rast bosta v regiji dosežena s spodbujanjem podjetniškega razvoja in povečanjem konkurenčnosti v vseh gospodarskih panogah. Ključno za doseg tega cilja so tehnološki razvoj, izobraževanja in usposabljanja. Za doseg konkurenčnosti je potrebno v regiji zadrževati kvalificirano delovno silo. Povečati je potrebno priliv razvojnih spodbud domačim in tujim naložbam, nuditi podporo internacionalizaciji gospodarstva in povečati konkurenčne sposobnosti storitev.
- **TRAJNOSTNI RAZVOJ** regije je je družbena in okoljska odgovornost vseh. Izzivi prihodnosti so varovanje naravnih virov, podnebne spremembe, prehod v brezogljično družbo in krožno gospodarstvo. Ključno za doseg tega cilja je, da je regija pravočasno pripravljena na spremembe in s pravnimi ukrepi pristopi k izvajanju ustreznih ukrepov za sedanje in prihodnje generacije.
- **KAKOVOST ŽIVLJENJA** je ena osnovnih vrednot in odraža naše zadovoljstvo s svojim življenjem v okolju v katerem živimo. Vpliv na to ima življenjski standard, priložnosti in socialna varnost v vseh predelih regije, tudi tistih, ki so od glavnih zaposlitvenih središč oddaljena. Da bomo v regiji lahko sledili temu cilju je potrebno poskrbeti za zaposlitvene priložnosti, znanje, zdravje, ter med mladimi prebivalci zadovoljiti potrebam po samouresničevanju, pripadnosti in varnosti.

1.2.2 Vizija razvoja

»Regija Jugovzhodna Slovenija je regija trajnostnega razvoja, ki v evropskem prostoru predstavlja kakovostno bivalno okolje s stabilnim in dolgoročnim sistemom ekonomske, družbene in okoljske vzdržnosti.«

Regija Jugovzhodna Slovenija je uspešna regija z vizijo doseganja ravnovesja med dosežki razvoja na vseh področjih in naravnim okoljem, s skrbnim in odgovornim načrtovanjem in udeležanjem trajnostnega razvoja.

Gonilo razvoja je gospodarska moč in zato je in bo izpostavljeno prizadevanje regije h krepitvi gospodarskega potenciala v vseh gospodarskih panogah, tako v velikih kot v malih in srednje velikih podjetjih. Ob tem se bo spodbujala internacionalizacija ter vstop domačih in tujih investicij v regijo. Osrednja pozornost bo usmerjena v razvoj in krepitev raziskovalno-razvojnih dejavnosti in v spodbujanje inovacij, z osredotočanjem na višjo dodano vrednost ter krepitev podjetnosti in podjetništva. Ljudje z znanjem in kompetencami bodo gonilo razvoja regije.

Prihodnost regije je trajnostno odgovoren razvoj, ki omogoča zdravo in varno prihodnost. Regija se zavezuje k uravnoteženemu ekonomskemu, socialnemu in okoljskemu razvoju. Regija bo spodbujala energetske učinkovitost, varovanje naravnih virov, trajnostno mobilnost, blažila in reševala negativne vplive gospodarskega in urbanega razvoja ter zagotavljala dostop do storitev splošnega pomena. Ozaveščenost in odgovorno ravnanje z naravnimi viri bosta ključna pogoja za dolgoročno uspešnost regije.

1.2.3 Razvojne regijske prioritete

1. Gospodarska, pametna in trajnostna regija JV Slovenija

Regija JV Slovenija je poznana po dobro stoječem gospodarstvu, za katerega so značilni pozitivni trendi rasti BDP, izvozna usmerjenost, donosnost kapitala in sredstev ter najvišja dodana vrednost na zaposlenega v Sloveniji.

V regiji se kaže velika gospodarska odvisnost od velikih podjetij, še dokaj nerazvito tehnološko podporno okolje ter razmeroma nizka vlaganja v razvoj in raziskave predvsem v javnem sektorju (pomanjkanje javnih razvojno raziskovalnih programov), zato so ključne usmeritve in cilji prioritete sledeče:

- Krepitev ekosistema za izvozno usmerjeno podjetniško okolje – podporne službe, zagotavljanje prostorskih in infrastrukturnih pogojev, povezava med univerzami in srednjimi šolami, internacionalizacija, vključenost v evropske raziskovalne programe in projekte.
- Prestrukturiranje izbranih predelovalnih dejavnosti in dejavnosti kmetijstva in lova, gozdarstva in ribištva.
- Vzpostavitev tehnološkega parka Jugovzhodne Slovenije kot raziskovalno-inovacijskega središča regije – povečati število podjetij na področjih pametne specializacije v regiji.
- Podpora malim in srednjim podjetjem z zagotavljanjem kadrov preko izobraževalnega sistema, razvoja kompetenc zaposlenih in upravljanjem s sredstvi za inovacije.
- Sposobnost prilagajanja regije na razmere na globalnem trgu z izdelanimi scenariji razvoja.
- Krepitev trajnostnih pristopov v perspektivnih dejavnostih in razvoj zelenih delovnih mest.
- Zagotoviti kakovostne dobrine kmetijstva in gozdarstva, povečanje števila raznolikih dejavnosti na podeželju ter ohranitev identitete podeželja.

2. Zelena in nizkoogljična JV Slovenija

Občine regije JV Slovenija so imele v preteklosti obsežna vlaganja v zagotavljanje infrastrukture in storitev za varstvo in ohranjanje okolja, vendar cilji niso bili doseženi v celoti. Opremljenost aglomeracij po standardih Direktive o čiščenju komunalne odpadne vode še vedno ni zadostna. Prihodnji izzivi regije bodo tako usmerjeni v zagotovitev dostopa do čiste in kakovostne pitne vode za vse prebivalce, zmanjšanje vodnih izgub, učinkovito rabo energije ter trajnostno ravnanje z odpadnimi vodami v večjih območjih, kakor tudi v aglomeracijah pod 2000 PE, kjer so investicije v infrastrukturo nujno potrebne za zagotavljanje nacionalnih ciljev čiščenja odpadnih voda.

Na področju energetske učinkovitosti stanovanjskih in ne stanovanjskih stavb ostaja potreba po nadaljnjem urejanju stavb v skladu z zahtevami iz Direktive o energetske učinkovitosti stavb. V okviru nacionalnega energetskega in podnebne načrta bomo izvajali ukrepe za spodbujanje rabe nizkoogljične energije s poudarkom na rabi električne energije. V sodelovanju z državo in sosednjimi regijami bomo izvajali načrt za ravnanje z odpadki. V mestnih okoljih bomo spodbujali zeleno infrastrukturo in zmanjšanje onesnaženja.

Nadaljevali in krepili bomo ozaveščanje prebivalstva o učinkoviti rabi energije in uporabi trajnostnih oblik mobilnosti. Za intenzivnejši prehod v nizkoogljično družbo bo potrebno vlagati sredstva v bolj učinkovito rabo energije, proizvodnjo energije iz obnovljivih virov, aktivnosti na področjih krožnega gospodarstva in trajnostne mobilnosti.

V okviru prioritete 2 naslavljamo tudi izzive trajnostnega upravljanja z naravnimi viri. Negativne posledice podnebnih sprememb zahtevajo ukrepanje proti posledicam naravnih nesreč – poplav, suše, toče, erozije ter ostalih. Z učinkovitim ohranjanjem ter upravljanjem varovanih območij bomo izboljšali biotsko raznovrstnost ter spodbudili razvoj trajnostnih oblik turizma.

Ključne usmeritve in cilji prioritete sledeči:

- Urejeno kanalizacijsko omrežje.
- Dostopnost do kakovostne oskrbe z zdravstveno neoporečno vodo vsem prebivalcem regije.
- Znižanje količine vseh vrst odpadkov in spodbujanje njihove ponovne uporabe, predelave.
- Večja energetska učinkovitost regije in povečanje rabe energije iz obnovljivih virov.
- Spodbuditi prehod na krožno gospodarstvo čim več subjektom v regiji.
- Trajnostno upravljanje z naravnimi viri.
- Ohranitev in izboljšanje stanja varovanih območij in biotske pestrosti.
- Prilagajanje podnebnim spremembam.
- Spodbujanje trajnostne mobilnosti.

3. Mobilna in bolj povezana JV Slovenija

Del regije JV Slovenija je z izgradnjo avtocestnega kraka dobil ustrezno povezavo s preostalim delom Slovenije in navezavo na TEN-T omrežje, pri čemer imata subregiji Bela krajina in Kočevsko–Ribniško še vedno pomanjkljivo navezavo. Zaradi razpršene poselitve in razvejenega prometnega omrežja v regiji, so poleg glavnih razvojnih cestnih koridorjev v regiji potrebne obnove in izboljšave dostopnosti tudi na drugih omrežjih. Regija je tudi zelo podhranjena s sodobno železniško infrastrukturo. V prihodnje je v regiji JV Slovenija prioriteta modernizacija in nadgradnja čezmejne regionalne železniške povezave Zagreb-Karlovac-d.m.-Metlika-Ljubljana, pri čemer bo

potrebno opredeliti nabor ukrepov, ki morajo izhajati iz ugotovljenih potreb z namenom povečanja atraktivnosti železniškega prometa v okviru IJPP.

Sodobni globalni razvojni trendi izpostavljajo izziv razvoja družbe znanja, ki temelji na vsesplošni uporabi informacijskih in komunikacijskih tehnologij. Zaradi tega sta prioriteta tudi razvoj elektronskih komunikacij ter ureditev hitrih širokopasovnih povezav.

Zaradi izboljšanja povezanosti regije znotraj in navzven so ključne usmeritve in cilji prioritete sledeči:

- Izboljšana povezanost in dostopnost regije.
- Dostopnost regije do jedrnega TEN-T omrežja.
- Dvig kakovosti ponudbe javnega železniškega potniškega in tovornega prometa.
- Zagotovljena digitalna pokritost z mobilnimi in širokopasovnimi povezavami.

4. Socialna, solidarna in privlačna regija JV Slovenija

Demografski trendi kažejo, da naša regija postaja »gospa zrelih let«, kar kliče po urejanju trga dela, izobraževanja, socialne zaščite, bivalnega in delovnega okolja. Kljub temu se regija uvršča med slovenske regije z bolj ugodno demografsko sliko, število prebivalcev v regiji pa se zvišuje. Demografske spremembe vodijo v relativno hitro zmanjševanje zmogljivosti aktivnega prebivalstva, kar zaradi pomanjkanja ustrezne delovne sile lahko tudi pomembno zmanjša sposobnost za hitrejši gospodarski napredek, ki je pogoj za nadaljnje izboljšanje življenjskega standarda prebivalstva.

Zdravstveni sistem potrebuje korenitejšo prenovu. Slovenija je glede na zdrava leta življenja v vseh starostnih skupinah pri obeh spolih pod povprečjem EU. Kazalniki zdravja so se v zadnjih letih sicer izboljševali, poslabšali pa so se nekateri kazalniki življenjskega sloga, ki se zrcalijo v stopnji prezgodnje umrljivosti in stopnji izostajanja od dela. Dolgotrajna oskrba v Sloveniji še ni urejena v enovit sistem, razdrobljenost v financiranju pa povzroča nepregledno in neučinkovito izrabo virov.

Stopnja delovne aktivnosti se je od leta 2011 zvišala in je nad državnim povprečjem. Izobrazbena struktura prebivalstva se z leti zvišuje, a ponudba in povpraševanje na trgu delovne sile nista usklajena. Več kot 10% prebivalcev živi v tveganju revščine (Romi, starejši, migranti, begunci, etnične skupine, brezposelni ipd.). Zaradi naraščanja materialnih stisk so v porastu tudi težave v duševnem zdravju, povečuje se število primerov nasilja v družini in veriženje različnih stisk. V predelih regije, ki so umaknjeni od večjih središč, zaradi slabe dostopnosti ustreznih storitev prihaja do socialne izključenosti. Delovna mesta bo potrebno prilagajati tehnološkemu razvoju, za kar bo potrebno izboljšanje znanj in spretnosti usklajenih s potrebami družbe in gospodarstva.

V zadnjih letih se je na področju migracij zgodilo nekaj prelomnih dogodkov; migracijski pritiski in novi varnostni izzivi, povezani z migracijami. JV Slovenija je del globalnih migracijskih trendov, na kar se moramo celovito pripraviti. Družba je zaradi preseljevanja čedalje bolj raznolika. Spreminjajoča se medgeneracijska razmerja zahtevajo tesnejšo povezanost med ljudmi, kar bo vplivalo na boljše družbene odnose in osredotočenost na skupno dobro.

Cilji in izzivi regije so temeljno povezani z Evropskim steblom socialnih pravic, saj želimo v prihodnje zagotavljati, da naša regija spodbuja visoko stopnjo zaposlenosti, socialno pravičnost in varstvo, boj proti socialni izključenosti, visoko stopnjo izobraževanja in varovanje človekovega zdravja. Hkrati pa mora biti regija privlačna za bivanje s trajnostnim okoljem za življenje (kultura, šport ipd.) in delo, zato so ključne usmeritve in cilji prioritete sledeči:

- Zagotavljanje zdravega in aktivnega življenja skozi celotni življenjski cikel.
- Zagotavljanje primerne zdravstvene oskrbe za vedno večji obseg prebivalstva.
- Zadržanje mlade populacije v regiji z zagotavljanjem storitev, ki omogočajo lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja.
- Nove investicije v vzgojno-izobraževalno in zdravstveno infrastrukturo ter omogočanje uporabe javnih površin in objektov vsem skupinam prebivalstva.
- Zmanjševanje tveganja revščine.
- Vključevanje etničnih manjšin, beguncev in migrantov ter odpravljanje diskriminacije in anticiganizma.
- Zagotavljanje ravnotežja med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela s pomočjo strokovnega in poklicnega izobraževanja, promocijo deficitarnih in perspektivnih poklicev.
- Zagotavljanje pogojev za izvajanje športno- rekreativnih in kulturnih dejavnosti.
- Spodbujanje informacijske pismenosti in uporabe IKT.
- Več zaposlitvenih možnosti za mlade brez izkušenj, starejše in trajno brezposelne.
- Zagotavljanje ponudbe socialno-varstvenih programov, spodbujanje medgeneracijskih oblik solidarnosti.

- Podpora razvoju in profesionalizaciji nevladnih organizacij.

5. Regija JV Slovenija, ki je bliže državljanom, s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mestnih in podeželskih območij ter lokalnih pobud

Mesta, okoliška funkcionalna in podeželska območja v regiji se soočajo z različnimi izzivi, ki jih je potrebno obravnavati in reševati s pristopom od spodaj navzgor. Potrebno je poudariti, da se posamezna območja regije (pretežno obmejna območja) soočajo s posebnimi izzivi in večjim razvojnim zaostankom. Gre za tako imenovana problemska območja, za katera je značilna oddaljenost od gospodarskih centrov, skromno razvite prometne povezave, skromna oziroma neurejena komunalna in druga javna infrastruktura, strukturna brezposelnost, podpovprečna gospodarska razvitost, šibkejša pokritost s širokopasovnimi povezavami, trend izseljevanje in posledica starajoče se prebivalstvo ter s tem povečevanje razvojnih in socialnih razlik.

Za doseg celostnega socialnega, gospodarskega in okoljskega razvoja tako mestnih in podeželskih območij regije JV Slovenija bo potrebno določene ukrepe in aktivnosti zasnovati horizontalno, kar je najlažje opredeliti s pomočjo celostnih razvojnih strategij za posamezna funkcionalna območja, ki izhajajo iz potreb in identificiranih razvojnih priložnosti posameznih območij ter naslavljaajo njihove specifične izzive na celosten in trajnosten način. Gre za trajnostne urbane strategije mestne občine, mestnih naselij in naselij mestnih območij (mehanizem CTN) na eni strani in strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (instrument CLLD).

Ključne usmeritve in cilji prioritete so sledeči:

- Spodbuditi celostni socialno-ekonomski razvoj v mestnih in podeželskih območij z izvajanjem ukrepov, opredeljenih v lokalno vodenih razvojnih strategijah, pripravljenih na ravni, ki je najbližje državljanom: to so lokalne strategije v obliki obstoječih orodij »celotnih teritorialnih naložb« (CTN) in »lokalnega razvoja pod vodstvom skupnosti« (CLLD).
- Zagotoviti racionalen in učinkovit prostorski razvoj, povečati kakovost življenja in povezanosti urbanih in podeželskih območij v regiji ter krepitev prostorske identitete regije s pomočjo izdelave regionalnega prostorskega plana.
- Okrepiti razvojna prizadevanja na problemskih območjih regije z zagotovitvijo investicij, ki bodo naslavljalale infrastrukturni manko in ostale prepoznane razvojne potrebe teh območij, vključno s problemom odseljevanja in praznjenja območij.
- Izkoristiti potencial za razvoj, ki ga predstavljajo funkcionalno degradirana območja (FDO), ki obsegajo nezadostno izkoriščeno ali zapuščeno območje z vidnim vplivom predhodne rabe in zmanjšano uporabno vrednostjo (ukrepi za celovito ravnanje in upravljanje s FDO). Gre za usmerjeno pripravo niza povezanih sistemskih in drugih ukrepov, ki bodo spodbujali oživitev in nove investicije na območja FDO.

1.2.4 Razvojna specializacija regije

Regija Jugovzhodna Slovenija je regija uspešnega gospodarstva, kar se odraža tudi v družbeno-ekonomskih kazalnikih. Vodilni panogi sta **farmacija** in **avtomobilska industrija**, ki sta opredeljeni kot slovenska primerjalna prednost, hkrati pa predstavljata visoko dodano vrednost.

Predelovalne dejavnosti v regiji predstavljajo pomemben gospodarski segment, ki zaposluje več kot polovico vseh zaposlenih in ustvarja skoraj tri četrtine vseh prihodkov regije v zadnjih letih. Predelovalne dejavnosti predstavljajo steber gospodarske rasti, razvojna priložnost regije pa je v **razvoju perspektivnih gospodarskih panog** z visoko stopnjo inovativnosti in dodane vrednosti. Poseben pomen za zagotavljanje stabilne gospodarske rasti je v **krepitevi malih in srednje velikih podjetij**.

Poleg naštetih, so potenciali za razvoj prepoznani še v:

- učinkoviti **izrabi lesa in lesne biomase**, pri čemer je potrebno izkoristiti domačo surovino in znanje, saj je lesna industrija v preteklosti že imela pomembno vlogo pri razvoju regije,
- nadaljnjem razvoju **trajnostnega in vzdržnega turizma**, s posebnim poudarkom na spodbujanju in varovanju naravne in kulturne dediščine, učinkovitem in inovativnem trženju ter promociji turistične ponudbe,
- **kmetijstvu**, saj podeželje z naravnimi danostmi predstavlja pomemben del razvojnih potencialov regije v smeri zagotavljanja lokalne samooskrbe in dviga konkurenčnosti kmetijskih gospodarstev v regiji.

Horizontalno bo v regiji dan poudarek dvigu krepitve kompetenc in razvoju znanstveno raziskovalnih kadrov, ki zagotavljajo razvoj (novih) obetavnih področij in tehnologij na vseh področjih specializacije regije. Poseben poudarek bo na spodbujanju digitalne preobrazbe, ki sledi potrebam uporabe naprednih digitalnih tehnologij v poslovanju podjetij, javnega sektorja, organizacij v poslovni in širši družbeni sferi.

1.2.5 Finančni okvir evidentiranih regijskih projektov v RRP 2021-2027 v regiji JV Slovenija

Razvojne regijske prioritete in ukrepi	Število projektov	Vrednost v EUR
1. Gospodarska, pametna in trajnostna regija JV Slovenija	11	451.215.600,37
Ukrep 1.1: Raziskave, razvoj in inovativna dejavnost v regiji		
Ukrep 1.2: Podporno okolje za rast in konkurenčnost gospodarstva regije		
Ukrep 1.3: Digitalna preobrazba regije		
Ukrep 1.4: Razvoj kadrov in kompetenc		
Ukrep 1.5: Trajnostno upravljanje, razvoj in promocija turistične ponudbe destinacij v regiji		
Ukrep 1.6: Identiteta naravne in kulturne dediščine		
Ukrep 1.7: Razvoj kmetijstva, gozdarstva in ohranjanje vitalnega podeželja		
2. Zelena in nizkoogljična JV Slovenija	23	494.990.421,91
Ukrep 2.1: Varovanje naravnih virov	8	264.350.000,00
Ukrep 2.2: Večja energetska učinkovitost in spodbujanje rabe obnovljivih virov energije	3	33.500.000,00
Ukrep 2.3: Prehod na krožno gospodarstvo	1	500.000,00
Ukrep 2.4: Prilagajanje podnebnim spremembam	3	30.440.421,91
Ukrep 2.5: Izboljšanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti, zelene infrastrukture v urbanem okolju in zmanjšanje onesnaženja	7	15.700.000,00
Ukrep 2.6: Trajnostna mobilnost	2	150.500.000,00
3. Mobilna in bolj povezana JV Slovenija	6	1.846.000.000,00
Ukrep 3.1: Razvoj cestne infrastrukture	3	810.000.000,00
Ukrep 3.2: Razvoj železniške infrastrukture	1	1.000.000.000,00
Ukrep 3.3: Razvoj letališke infrastrukture in storitev	1	6.000.000,00
Ukrep 3.4: Razvoj rečnega prometa	0	0
Ukrep 3.5: Razvoj širokopasovnih povezav	1	30.000.000,00
4. Socialna, solidarna in privlačna regija JV Slovenija	13	189.830.000,00
Ukrep 4.1: Kakovostni preventivni in kurativni programi zdravstvenega varstva dostopni za vse		
Ukrep 4.2: Socioekonomska integracija marginaliziranih skupnosti, migrantov in ranljivih skupin preko programov, ukrepov, socialnih storitev ipd.		
Ukrep 4.3: Izboljšanje učinkovitosti trga dela in dostopa do kakovostne zaposlitve preko infrastrukture, programov in socialnih inovacij		
Ukrep 4.4: Izboljšanje dostopa do vključujočih in kakovostnih storitev v izobraževanju, usposabljanju in vseživljenjskem učenju preko programov in infrastrukture		
Ukrep 4.5: Zagotovitev kakovostnih pogojev in infrastrukture za razvoj in krepitev programov družbenih dejavnosti		
5. Regija JV Slovenija, ki je bliže državljanom s spodbujanjem trajnostnega in celostnega razvoja mestnih in podeželskih območij ter lokalnih pobud	7	73.060.000,00
Ukrep 5.1: Trajnostni razvoj mest, mestnih naselij in naselij mestnih območij	1	30.000.000,00
Ukrep 5.2: Zeleno, radoživo in podjetno podeželje	1	10.800.000,00
Ukrep 5.3: Izdelava regionalnega prostorskega plana	1	1.000.000,00
Ukrep 5.4: Razvoj problemskih območij	3	17.260.000,00
Ukrep 5.5: Revitalizacija razvrednotenih / degradiranih območij	1	14.000.000,00
SKUPAJ	61	3.055.096.022,28

2. KRATEK PRIKAZ SPREMEMB, KI SO POMEMBNE ZA IZVAJANJE RRP, TER NJIHOV VPLIV NA DOSEGANJE CILJEV RRP V LETU 2023

Regionalni razvojni program se uresničuje z dogovorom za razvoj regije, ki ga skleneta Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj (MKRR) in razvojni svet regije in velja do izteka obdobja trajanja vključenih projektov ali nadomestitve z novim dogovorom za razvoj regije. Gre za izvedbeni akt, s katerim se določijo ključni regijski in sektorski projekti za premagovanje razvojnih ovir v regiji ter viri financiranja.

Postopek priprave dogovora za razvoj regije se začne po sprejetju regionalnega razvojnega programa s povabilom državnega organa, pristojnega za regionalni razvoj, razvojnemu svetu regije za pripravo in podpis dogovora za razvoj regije.

MKRR je konec junija 2023 objavilo Povabilo razvojnim svetom regij za pripravo in podpis dogovorov za razvoj regije za programsko obdobje 2021-2027, št. 3030-23/2023-1630-2 z dne 29. 6. 2023 ter v mesecu septembru popravek povabila, št. 3030-23/2023-1630-18 z dne 7.9.2023 (v nadaljevanju: povabilo). Skladno s povabilom so v osnutke dogovorov lahko uvrščeni projekti, ki se sofinancirajo iz integralnega proračuna Republike Slovenije in projekti, ki se sofinancirajo iz sredstev Programa kohezijske politike v programskem obdobju 2021-2027. Projekti sofinancirani iz sredstev integralnega proračuna Republike Slovenije bodo predmet povabila, ko bodo za te projekte predvidena proračunska sredstva.

Predmet prvega povabila so bili projekti v okviru Cilja politike 1: Pametna Evropa: »Prednostna naloga: 1. Inovacijska družba znanja, RSO1.3, Krepitev trajnostne rasti in konkurenčnosti malih in srednjih podjetij ter ustvarjanje delovnih mest v malih in srednjih podjetjih, med drugim s produktivnimi naložbami (ESRR)« – projekt **Podjetno nad izzive (PONI)**.

Razvojni center Novo mesto je izvedel formalne postopke za pripravo osnutka Dogovora za razvoj regije JV Slovenija. Razvojni svet regije JV Slovenija je sprejel sklep, da se projekt Podjetno nad izzive – PONI uvrsti v osnutek Dogovora za razvoj regije JV Slovenija. To odločitev Razvojnega sveta regije JV Slovenija je potrdil tudi Svet regije JV Slovenija.

V Dogovor za razvoj regije JV Slovenija je tako zaenkrat uvrščen zgolj projekt Podjetno nad izzive v regiji JV Slovenija (PONI JV Slovenija).

Projekt PONI JV Slovenija je usklajen z Regionalnim razvojnim programom regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021-2027, ki opredeljuje razvojne prioritete regije na gospodarskem, socialnem, izobraževalnem, javnozdravstvenem, prostorskem, okoljskem in kulturnem področju. V programskem delu regionalnega razvojnega programa se projekt PONI uvršča v okvir razvojne prioritete 1 - Gospodarska, pametna in trajnostna regija JV Slovenija, ki vključuje programe, ki spodbujajo podjetništvo in razvoj start upov kot ene izmed najpomembnejših aktivnosti za razvoj in krepitev gospodarsko-podjetniškega podpornega okolja. Projekt PONI je v regionalnem razvojnem programu naveden kot eden izmed najpomembnejših programov gospodarsko-podjetniškega podpornega okolja (Ukrep 1.1.).

MKRR in Razvojni svet regije JV Slovenija sta dne 22. 12. 2023 podpisala Dogovor za razvoj razvojne regije Jugovzhodna Slovenija, v katerega je vključen projekt Podjetno nad izzive v regiji JV Slovenija (PONI JV Slovenija).

3. NAPREDEK PRI DOSEGANJU KVANTIFICIRANIH CILJEV Z UPORABO FIZIČNIH IN FINANČNIH KAZALNIKOV

V Regionalnem razvojnem programu regije Jugovzhodna Slovenija za obdobje 2021-2027 so cilji in kazalniki opredeljeni v okviru posamezne razvojne prioritete. Glede na to, da je leto 2023 prvo leto izvajanja RRP in je bil konec leta 2023 podpisan prvi Dogovor za razvoj regije JV Slovenija, ki vključuje zgolj en projekt (PONI JV Slovenija), v tem poročilu ne moremo meriti napredka pri doseganju kvantificiranih ciljev z uporabo fizičnih in finančnih kazalnikov. Dosežene cilje bo možno oceniti po zaključenem projektu v okviru končnega poročila o izvajanju RRP v programskem obdobju 2021-2027.

Poleg projektov, ki so in bodo vključeni v dogovor za razvoj regije, številni izvajalci (upravičenci) iz regije izvajajo projekte, ki bodo pripomogli k doseganju kvantificiranih ciljev posameznih razvojnih prioritet regije. Pregled projektov iz regije JV Slovenija, ki bodo sofinancirani iz naslova evropske kohezijske politike iz finančne perspektive 2021-2027 bomo vključili v vsakoletna poročila o izvajanju RRP, ko bo ministrstvo, pristojno za izvajanje kohezijske politike, zagotovilo ustrezne podatke.

4. DOSEŽENI UČINKI PO IZVEDBI POSAMEZNIH UKREPOV IN PROJEKTOV V LETU 2023

Glede na dejstvo, da je bil v Dogovor za razvoj regije JV Slovenija konec leta vključen 1 projekt, katerega izvajanje se začne v letu 2024, učinkov projekta v letu 2023 še ne moremo meriti. Na dan 31. 12. 2023 lahko navedemo zgolj vrednost finančnih učinkov oz. načrtovane višine sredstev (virov financiranja) za izvedbo projekta.

V Dogovor za razvoj regije JV Slovenija je na dan 31. 12. 2023 uvrščen **1 projekt**, katerega skupna načrtovana vrednost znaša **1.539.166,67 EUR**, od tega je pričakovanih sredstev za realizacijo (EU sredstva) v skupni višini **1.308.291,67 EUR** ter **230.875,00 EUR** nacionalnih sredstev.

Tabela 1: Projekti uvrščeni v Dogovor za razvoj regije JV Slovenija, na dan 31. 12. 2023

Št.	Projekt	Nosilec	Skupna vrednost projekta (v EUR)	DRR (EU sredstva, v EUR)	Nacionalna sredstva (v EUR)	Občinska sredstva (v EUR)
1	Podjetno nad izzive v regiji JV Slovenija (PONI JV Slovenija)	Razvojni center Novo mesto d.o.o.	1.539.166,67	1.308.291,67	230.875,00	0,00
	SKUPAJ:		1.539.166,67	1.308.291,67	230.875,00	0,00

5. POVZETEK POMEMBNIH TEŽAV PRI IZVAJANJU RRP IN SPREJETI UKREPI ZA NJIHOVO ODPRAVO

DRR je ključni izvedbeni instrument regionalne politike v programskem obdobju. Novo programsko obdobje se je formalno začelo s 1. 1. 2021, vendar so bili vsi formalni pogoji in pravne podlage (uredbe, navodila, itd.), potrebne za izvajanje projektov iz finančne perspektive 2021-2027, sprejeti šele v letu 2023. V okviru izvajanja ukrepov endogene regionalne politike je MKRRR konec junija 2023 objavilo prvo Povabilo razvojnim svetom regij za pripravo in podpis dogovorov za razvoj regije za programsko obdobje 2021, ki vključuje zgolj projekt Podjetno nad izzive (PONI) v okviru prednostne naložbe Cilja politike 1 – Pametna Evropa.

Treba je poudariti, da so lahko skladno s povabilom v DRR uvrščeni projekti, ki se sofinancirajo zgolj iz sredstev Programa kohezijske politike v programskem obdobju 2021-2027, s čimer je osiromašeno izvajanje regionalnih razvojnih programov, ki smo jih regije sprejele in s katerimi so se v regiji uskladili razvojni cilji ter določili ukrepi in projekti za doseganje teh ciljev. Za doseganje skladnega regionalnega razvoja v državi in omogočanje razvojnega napredka regij bi bilo treba za izvajanje sprejetih regionalnih razvojnih programov zagotoviti stalen (sistemski) finančni vir, ki ne bi slonel zgolj na evropskih kohezijskih sredstvih, ki jih Slovenija uskladi in dogovori z EU na podlagi sprejetega Programa izvajanja evropske kohezijske politike. V kolikor je edini vir financiranja projektov, uvrščenih v DRR, Program evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji, projekti v DRR sledijo zgolj prednostnim naložbam v okviru posameznih ciljev politik EU in ne razvojnemu ciljem, ki jih je regija sprejela z regionalnim razvojnim programom.

Glede na izkušnje izvajanja DRR v preteklem programskem obdobju ocenjujemo, da je pri izvajanju regionalnega razvojnega programa oz. projektov, vključenih v DRR, izjemno pomembna stalna komunikacija oz. redno izvajanje teritorialnega razvojnega dialoga med posredniškimi organi (ministrstvi) in regijo. Teritorialni dialog bi se moral po naši oceni začeti izvajati že v fazi oblikovanja meril in pogojev za projekte, ki bodo lahko uvrščeni v DRR in se nadaljevati tako v fazi priprave oz. načrtovanja projektov, do uspešne priprave projektov oz. vlog za izdajo odločb o neposredni potrditvi operacij in končno tudi med samim izvajanjem projektov vse do uspešne realizacije in zaključka projektov.